

HOMENATGE A PICASSO VALLAURIS, 1972

El 25 d'octubre de 1971, Pablo Picasso va fer 90 anys. Aquesta avinentesa va proporcionar una gran visibilitat de l'artista i va posar de manifest la seva antagònica recepció. Al mateix temps que el seu nom es consolidava com un símbol de llibertat, per a d'altres encarnava la subversió i personificava l'antifranquisme. A més, n'hi havia qui consideraven que la sèrie "Sueño y mentira de Franco" era "un insulto a la más alta autoridad de la nación". Això va provocar que determinats grups reaccionaris posessin en marxa una campanya d'atemptats contra el nom de Picasso. Aquesta començà pocs dies després del seu aniversari amb la destrucció dels gravats de la "Suite Vollard" que la galeria Theo de Madrid exhibia en homenatge a l'artista. I continuà amb l'incendi de la galeria Taller de Picasso de Barcelona i amb els atemptats contra llibreries que, com ara Antonio Machado, Visor o Cinc d'Oros, celebraven la figura del pintor en els seus aparadors.

Arran de l'atemptat que destruï la galeria Taller de Picasso, al jove galerista Santiago Palet se li va acudir la idea d'un homenatge de desgreuge al pintor: artistes visuals, músics, escriptors, personalitats del cinema i el teatre foren convidats a crear un tapet –una peça de cotó amb puntes– dedicat a Picasso. Un any més tard, aquestes obres van ser exposades a Vallauris en la mostra *1er. Rencontre Internationale d'Hommage à Picasso*. Connotada políticament com una acció d'oposició, l'exposició va demostrar la indignació del món de l'art enfront de l'ultratge a l'artista i, també, la frustració provocada per l'actitud oficial que permetia aquests atacs.

Homenatge a Picasso. Vallauris, 1972 presenta aquesta extraordinària col·lecció de 400 tapets

intervinguts per més de 270 autors nacionals i internacionals, com ara Rafael Alberti, Joan Brossa, Alexander Calder, Pau Casals, Equipo Crónica, Sonia Delaunay, Juan Genovés, Hans Hartung, Wilfredo Lam, Antoni Miró, Pablo Neruda i Antoni Tàpies, entre molts d'altres. Recentment adquirida per la Fundació Vila Casas, aquesta col·lecció es presenta per primer cop completa, al costat dels recuperats esdeveniments que la motivaren i que constitueixen un fragment de la història de Picasso i Barcelona.

PICASSO I EL FRANQUISME

A partir dels anys cinquanta, el règim franquista intentà utilitzar l'art com una carta de presentació internacional i Picasso fou un objectiu prioritari d'aquesta acció d'Estat. Per tal de justificar l'aproximació al pintor, calia despolititzar-lo, promoure la dissociació de la seva faceta artística i la seva circumstància política. Es tractava de prescindir de l'home comunista i reconèixer l'artista espanyol.

La ciutat de Barcelona va jugar un paper essencial en les difícils relacions entre Picasso i el règim a través del museu dedicat al pintor, inaugurat l'any 1963 a partir de la col·lecció de Jaume Sabartés, secretari i amic de Picasso, i que l'artista enriqué amb les seves donacions.

L'actitud de Picasso va trencar la imatge construïda per l'aparell franquista a fi d'apropriar-se del seu nom. En la dècada dels anys setanta, l'artista i la seva obra *Guernica* s'erigien en poderoses forces d'atracció de la contracultura i la consciència progressista. I mentre la figura de Picasso es consolidava com un símbol de llibertat, per als sectors més conservadors es reafirmava en la personificació de l'antifranquisme.

PICASSO 90

El 25 d'octubre del 1971 Picasso feia 90 anys. En aquesta última oportunitat de celebrar la vida de l'artista, es va preparar a Espanya un estricte programa d'actes destinat a lloar el pintor sense enaltir l'home, una consigna que va marcar des dels extensos reportatges de la premsa fins a la celebració barcelonina. Aquesta s'inicià amb el descobriment d'una placa commemorativa al carrer de la Plata, on suposadament Picasso havia tingut el seu primer taller de pintor, i va cloure amb la inauguració d'una exposició al museu del carrer de Montcada. No obstant això, no va satisfer gens la constant reclamació d'un homenatge que fes palès a l'artista la gratitud de la ciutat.

Tanmateix, el món cultural barceloní va festejar Picasso mitjançant exposicions, llibres i fins i tot una obra de teatre, la qual cosa provocà que, durant el darrer trimestre del 1971, l'artista tingués una visibilitat excepcional fora dels habituals cercles artístics a museus i galeries.

ATEMPTATS CONTRA PICASSO A BARCELONA

Igual que a Madrid, durant el mes de novembre va tenir lloc a Barcelona una seqüència d'atacs l'objectiu dels quals era Picasso. Perpetrats per grups d'ultradreta agermanats amb els madrilenys Guerrilleros de Cristo Rey, intentaren assaltar la Sala Gaspar, que presentava una exposició d'obra recent de Picasso, i també el mateix museu del carrer de Montcada. No reeixiren perquè, alertats pels esdeveniments de Madrid, tant el museu com la galeria havien sol·licitat protecció oficial.

Això no obstant, el 23 de novembre destruïren la galeria Taller de Picasso, ben coneguda gràcies a la placa inaugurada a la seva façana que la destacava com a lloc picassà. Dos dies més tard, els mateixos grups incendiaren la llibreria Cinc

d'Oros, els aparadors de la qual s'havien engalanat en homenatge a l'artista. Aquestes accions van ser les primeres executades amb material explosiu i van establir un augment significatiu en el grau de violència dels atacs contra objectius culturals.

Els atemptats contra Picasso a Madrid i Barcelona configuraren una campanya que va voler no tan sols destruir el nom de Picasso, sinó també tothom qui enaltia l'artista.

“SUITE VOLLARD”

Aquest conjunt d'una centena de gravats fou creat per Picasso entre els anys 1930 i 1937 per encàrrec del marxant Ambroise Vollard.

Aquesta sèrie reflecteix les inquietuds personals i els anhels artístics de Picasso i, alhora, la seva passió per Marie-Thérèse Walter, representada com una model que jau als braços de l'escultor. El minotaure és la figura les transformacions del qual marquen les etapes anímiques de Picasso: d'afectuos amant a violador i devorador de dones i, finalment, patètic, cec i impotent, camina de nit guiats per una nena. Els darrers gravats de la suite són retrats de Vollard.

Durant el mes d'octubre del 1971, per celebrar el 90 aniversari de l'artista, la galeria Theo de Madrid inaugurà l'exposició *Homenaje a Picasso*, que presentava una selecció de vint-i-quatre gravats de la “Suite Vollard”.

ATEMPTAT CONTRA LA GALERIA THEO

La matinada del dia 29 d'octubre del 1971, efemèride de la fundació de la Falange, va tenir lloc un triple atemptat perpetrat pels Guerrilleros de Cristo Rey contra les llibreries Antonio Machado, Visor i Cultart de Madrid, els aparadors de les quals lluien amb homenatges a Picasso.

Vuit joves adscrits als mateixos comandos van irrompre a la galeria Theo, la tarda del 5 de novembre. La sala madrilenya presentava l'exposició *Homenaje a Picasso*, integrada per vint-i-quatre gravats de la "Suite Vollard". Amb un intens acarnissament, abocaren pintura vermella i àcid damunt dels gravats i els van apunyalar fins al punt de seccionar-los. Com una al·legoria del *Guernica*, els fragments de gravats tacats i cremats van restar escampats sobre el paviment.

Els volants que el comando deixà a la galeria acusaven Picasso de marxista, comunista, militant, antipatriota, proxeneta, homosexual, pornògraf i fill il·legítim. Manifestaven també la seva lluita contra l'anomenat "enemigo interior", en una clara referència als sectors progressistes del règim que toleraven Picasso.

ATEMPTATS CONTRA LA CULTURA

La campanya d'atemptats contra Picasso s'emmarca en una onada de violència contra la cultura que s'inicià el 1971 i arribà fins als primers anys de la transició. Foren accions vinculades a la lluita antimarxista, que evolucionaren des de la intimidació i el trencament de vidres fins a l'ús d'explosius. El seu objectiu va ser el pensament escrit com a expressió de la cultura, per la seva capacitat de representar valors de llibertat i pluralitat. Atacaren les llibreries, que aleshores no eren tan sols establiments comercials sinó també llocs de formació social, cultural i política. Sens dubte, n'hi havia que constituïen llocs de trobada de l'oposició democràtica.

Prèviament a la seqüència d'atemptats contra Picasso, hi va haver algunes accions puntuals contra llibreries a València i Madrid. Un any més tard, aquells atacs es van reprendre amb una metodologia i un nivell de violència força superiors, definits per la campanya contra

Picasso. El març del 1972, els atacs a Picasso s'aturaren. Els grups antisubversius conservaren el procediment, però orientaren la seva meta vers el llibre i ampliaren progressivament el punt de mira a altres centres de difusió del pensament escrit: editorials, revistes i diaris.

El mes de juliol del 1974, el brutal atemptat contra l'empresa Distribuciones de Enlace S. L., que aplegava diverses editorials catalanes, va impulsar la creació del dossier *Atentados contra la cultura*, una recopilació de les accions violentes contra objectius culturals. Els beneficis de la comercialització clandestina del dossier es destinaren al finançament del documental *Un libro es un arma*, produït per La Central del Curt.

EXPOSICIÓ A VALLAURIS

El 1er. *Rencontre International d'Hommage à Pablo Picasso* fou el projecte impulsat per Santiago Palet, director artístic de la galeria Taller de Picasso, després de l'atemptat que va patir la galeria i que respongué a la necessitat de materialitzar un desgreuge a Picasso.

Convocà artistes visuals, escriptors, músics i altres personatges del món cultural, que hi van participar mitjançant la creació d'una dedicatòria a Picasso dibuixada sobre un tapet. La idea de fer servir aquest suport fou un suggeriment de Salvador Dalí, qui proposà considerar les estovalles petites de paper encunyat de les confiteries de Figueres, un recurs surrealista que ell mateix havia fet servir. La convocatòria es va portar a terme per correu postal i incloïa un parell de tapets que havien de ser retornats pel mateix canal. Aquest sistema resultà força eficaç per assegurar tant l'expedició de la proposta com la recepció de les obres, nacionals i internacionals, sense aixecar les sospites de la censura. A més, aquesta fórmula de comunicació possibilitava

HOMENATGE A PICASSO

VALLAURIS
1972

l'anonimat dels participants, la qual cosa facilitava la participació sincera dels artistes.

Els autors contactats retornaren els seus tapets intervinguts per mitjà d'una extensa diversitat de tècniques i llenguatges, que va atorgar al conjunt el caràcter d'autèntic mostrari de les expressions artístiques que convisqueren durant la dècada dels anys setanta.

L'exposició va tenir lloc a Vallauris, presentada a les sales de l'Association Vallaurienne d'Expansion Céramique (AVEC) amb el suport de la *mairie* d'aquesta població, des del 23 de setembre fins al 5 de novembre de l'any 1972. Més enllà de la reivindicació de Picasso, constituí una acció de contestació al règim. Fou una resposta col·lectiva a la violència política contra Picasso formulada en termes artístics.